

ВЯЧЕСЛАВ САВОВ

ОБЛОГ БЕЗ ЗАГУБА

Превод от руски: Александър Димитров, 1986

chitanka.info

„Шерлок Холмс — това съм аз.“

Артър Конан Дойл
Из автобиографията
му „Спомени и
приключения“

НЕОБИКНОВЕНИЯТ ПОСЕТИТЕЛ

Спорът продължаваше повече от половин час.

— Не, не и не! — възкликна високият мъж, оплешивял над слепоочията, с провиснали мустаци и добри, проникателни очи. Казваше се Артър Конан Дойл. Днес бе навършил четиридесет и две години.

— Но чуйте ме, сър Артър — примоли се другият участник в спора, бледен мъж с черна клиновидна брадичка и тънки нервни пръсти. Той упорито не си казваше името, а се беше представил като Изобретателя. Само тази дума, написана с главна буква, се мъдреше на визитната му картичка. Това бе причината, поради която Конан Дойл се съгласи да приеме поредния посетител. Сега писателят съжаляваше, че го е пуснал в къщата си. Изобретателя приличаше на баналните поклонници на Шерлок Холмс и го молеше да продължи да пише за Холмс. Подобни разговори бяха омръзнали до смърт на сър Артър, той искаше само едно — посетителят по-скоро да си тръгне и да не помрачава рождения му ден. Но Изобретателя съвсем нямаше намерение да спре:

— Нима не виждате, че другите ваши книги нямат успеха на разказите и повестите за Холмс? Нито „Родни Стоун“, нито „Заточеници“, нито другите исторически или фантастични романи могат да мечтаят за известността на вашите произведения от криминалния жанр.

— И така да е — опита се да се изплъзне писателят. — Това още не значи, че другите са по-лоши.

— Не, разбира се — побърза да се съгласи Изобретателя, — само че разберете — хората очакват завръщането на Холмс.

— Ами това си е долнопробна литература. Знаете ли защо започнах да пиша за Шерлок? Седейки в празната приемна в очакване на пациенти, които не идваха при младия, никому неизвестен лекар, реших да напиша исторически роман. Но като пресметнах, че за това

ще ми трябват около две години, разбрах, че ще умра от глад, без да видя книгата си. Тогава започнах да пиша криминални разкази...

— С което и блестящо се оправихте — вмъкна Изобретателя.

— Не ме ласкайте — недоволно се намръщи Конан Дойл. — Нима не сте чели Едгар По? Холмс — че това си е Дюпен, само че малко по-земен. Същата лула, същият аскетизъм и дори сходен метод на разследване. Единственото, което съм направил, е, че го кръстих дедуктивен. Впоследствие съвестта неведнъж ме е мъчила. В края на краищата само като чуех името Холмс, започваше да ми се гади, също като от гъшия пастет, с който преядох като дете.

— Съгласете се — внезапно омекна Изобретателя, като разбра, че писателят, без да иска, се вслушва в доводите му. — Нуждата от криминалета никога няма да секне.

— Нека други да ги съчиняват — отсече Конан Дойл.

— Но при другите не е същото. Вземете някой съвременен криминален роман. Нито доктор Торндайк, нито Арсен Люпен могат да бъдат поставени редом с Шерлок Холмс.

— Тук сте прав — съгласи се Конан Дойл, натъпквайки тютюна в лулата си. — Но след двадесет години хората преспокойно ще забравят и Люпен, и Торндайк, и моя Холмс.

— Грешите, сър Артър. Вие сте постигнали главното: създали сте личност, характер, достоен за уважение. Вие самият сте обикнали Холмс. В това се състоят щастието ви и мъката ви. Вие сте единственият човек на земята, който не е прочел нито една новела за Холмс за пръв път. Вие нямате възможност да изпитате възмущенията на читателите, които навлизат в атмосферата на загадки и тайни, забулващи „делата“, които Холмс така блестящо разнища. Вие сте лишен от всичко това, понеже Холмс сте самият вие. Нали всеки разказ се пише от края? Преди да седнете да пишете поредния разказ, вече знаете развързката. А пък читателите ви се отплащат от сърце. Колко писма получавате с молба да възродите Холмс? Стотици?

— Хиляди — промърмори Конан Дойл, но в очите му Изобретателя прочете нещо като любопитство.

Той се хвърли в атака.

— Кажете, мистър Конан Дойл — с усмивка попита той, — защо не позволихте на Уотсън да разпознае тялото на Холмс? Може би, защото в дъното на душата си самият вие не бяхте уверен, че Холмс

трябва да загине, и вие оставихте за него и за себе си вратичка, възможност да го върнете. Нима не съм прав? Не е възможно през тези седем години, през които Холмс лежи на дъното на Райхенбахския водопад, у вас да не се е породило желание да го възродите.

— Защо да го съживявам, ако след двадесет години без друго ще бъде забравен — повтори довода си писателят.

Точно тези думи очакваше Изобретателя. И в отговор Конан Дойл чу очевидно предварително приготвена фраза.

— Ами ако аз успея да ви докажа, че Холмс няма да бъде забравен и след сто години?

Сър Артър избухна в силен смях:

— Как ще успеете? И колко време ще ви трябва — век ли?

— Не, ще ми стигнат и десетина минути — спокойно възрази Изобретателя и попита: — Кажете, нямате ли поне един непубликуван разказ за знаменития детектив?

Настъпи тишина. Изобретателя гледаше в очите писателя и чакаше със затаен дъх. Накрая сър Артър отключи чекмеджето на бюрото си и извади малка червена папка.

— Имам разказ, но дори и на вас няма да позволя да го прочетете, а камо ли да го показвате на други. В противен случай издателите ми ще ме разкъсат на парчета.

— Ще ви дам разписка, че нито един живеещ сега човек няма да го види. Готов съм да платя каквато пожелаете неустойка, ако наруша обещанието си.

Конан Дойл едва сега схвана цялата нелепост на ситуацията.

— Вие да не би сериозно да искате да ми докажете, че ще помнят Холмс и след осемдесет-сто години? И смятате, че затова ще ви е нужен по-малко от четвърт час? Да не сте луд?

— Хайде да се обзаложим — моментално поде Изобретателя. — Ако аз успея да ви убедя, че съм прав, вие ще възродите Холмс. Ако не успея, се наемам безвъзмездно да сортирам пощата ви.

„Само това ми липсваше — помисли Конан Дойл. — Но все някак трябва да се отърва от този безумец.“

— Добре — съгласи се той. — Напишете разписката, но тя ще остане у мен вместо разказа. — И добави рече на себе си: „Все едно, никой няма да повярва, че разказът е мой.“

След няколко минути и двамата подписаха разписката.

— И така — произнесе Конан Дойл, като погледна часовника — сега е 14 часа и 25 минути, 22 май 1901 година. Ако в 14 часа и 35 минути вие не ми представите убедителни доказателства, че моят герой е безсмъртен, ще ви се наложи да наденете чиновнически ръкавели.

— Сигурен съм, че няма да ми се наложи — ухили се в отговор Изобретателя, стисна ръката на великия писател и излезе от кабинета му.

Като се прибра вкъщи, Изобретателя спокойно се разсъблече и разтвори папката. Не бързаше, имаше маса време. Дори не си направи труда да прочете разказа, само погледна заглавието и удовлетворено изхъмка. „Прекрасно. Точно това, което ми трябва.“ И влезе в лабораторията с папката подмишница.

Сега за известно време ще оставим вашите герои и ще позволим на читателя да се запознае с ръкописа. Ето го:

БАНКЕРЪТ ОТ УАЙТХИЛ КОТИДЖ

Много вода изтече от времето на събитието, за което искам да ви разкажа, но чувството ми за деликатност ме възпираше да го спомена в своите записки. Сега обаче може да се даде гласност на случая в Уайтхил Котидж, който за сетен път потвърди правотата на аналитичния път при разкриване на престъпленията, избран от моя приятел. Този случай ми е скъп и за това, че в него се прояви благородството в характера на Холмс, и аз с радост вземам перото.

Мнозина помнят месец август на 1891 година. Дните бяха необикновено горещи дори за сезона. Лятото сякаш с последни сили се бореше срещу настъпването на есента и открай време предмет на разговор бяха капризите на английския климат.

Аз изпълнявах лекарския си дълг, обливайки се в пот, и трябва да призная, че много се зарадвах, когато една сутрин, докато закусвах, получих бележка от Холмс.

„Ако не сте много зает, моля ви да ме придружите в пътуването ми до Уайтхил. Влакът тръгва от Чаринг Крос в 14,45 ч.

Ваш Холмс“

Жена ми, която бе хвърлила поглед на посланието през рамото ми, каза:

— Тръгвай, мили. Според мен една разходка на свеж въздух няма да ти навреди.

— С радост ще приема поканата на моя приятел. За щастие в такова време никой не иска да боледува — отговорих аз с усмивка.

Не мина и половин час и аз вече посрещах Холмс на перона за предградията. В сивото си карирано сако, с каскета, с вечната лула между зъбите, той изглеждаше по-висок от шестте си фута. Моят приятел сърдечно стисна ръката ми и се усмихна:

— Добър ден, Уотсън. Заповядайте във вагона. Влакът скоро тръгва. За билети вече съм се погрижил.

Влязохме в купето и заехме местата си. Холмс веднага отвори прозореца. Влакът потегли.

— Защо пътуваме за Уайтхил? — попитах аз.

— И аз още не знам — усмихна се Холмс. — Наистина, ако съдя по тази телеграма, която пристигна днес сутринта, там е станало нещо сериозно.

Холмс извади от джоба си лист жълта хартия. Посланието беше късо:

МОЛЯ ВИ ВЕДНАГА ДА ТРЪГНЕТЕ ЗА УАЙТХИЛ
КОТИДЖ ВСИЧКИ РАЗХОДИ ЩЕ ВИ БЪДАТ
ЗАПЛАТЕНИ НЕЗАБАВНО

КУИНФОРД

— Да не би да е банкерът Сайръс Куинфорд, шефът на „Куинфорд Уест Банк“? — попитах аз.

— Прав сте, приятелю. Аз вече направих справка. Сайръс Куинфорд, американец по произход, повече от десет години живее в Англия. Казват, че е бил беден, но попаднал на златна жила в Калифорния, превърнал златото в пари и основал англо-американска банкова кантора, като взел за съдружници нашите съотечественици Фредерик Лайтър и Джон Хърбърт. Куинфорд наистина живее в Уайтхил, в имението Уайтхил Котидж.

Междувременно пристигнахме. Влакът изтрака на стрелките, показаха се керемидените покриви на малката железопътна гара.

— Хващам се на бас, Уотсън, че вече ни чакат. — Холмс посочи един младеж, облечен в лек светъл костюм и сламена шапка. Той нервно крачеше нагоре-надолу по перона, стискайки в ръцете си дебел бастун с метална дръжка. Едва излязохме от вагона и той с все сили се завтече към моя приятел.

— Най-сетне, мистър Холмс. От ваша страна бе много любезно, че ми отговорихте с телеграма. Такова нещастие! — отчаяно възкликна той, като махна с бастуна. Лицето му, обкръжено от светлите коси, би било красиво, ако не беше изражението на мъка и объркване. —

Извинете, не се представих — каза младежът, като стисна ръката на Холмс. — Уолтър Куинфорд, син на покойния...

В сините му очи се появиха сълзи.

— О, мистър Холмс, баща ми... той е убит, аз още не мога да дойда на себе си.

Холмс помълча известно време, давайки възможност на Уолтър да се съвземе, след което ме представи. Ние се настанихме в колата и поехме в посока, обратна на гарата.

Кабриолетът скоро ни докара пред една голяма къща с надстройка.

— Заповядайте горе, в стаята на баща ми — тихо каза Уолтър. Думите му ме изкараха от унеса ми и аз едва сега разбрах, че през целия път бяхме мълчали.

Влязохме в къщата. Пред мен се откри хол с камина, с висок таван. Насам водеха вратите на двата етажа, а от средата на галерията се спускаше стълба, по която се изкачихме. Уолтър отвори вратата, намираща се точно срещу стълбата.

Човек не свиква с убийствата. Обхвана ме тягостно чувство, когато влязох в стаята. Зад голямото писалище с гръб към нас седеше човек. Главата му безпомощно лежеше върху листовите хартия на бюрото. Те бяха опръскани с кръв от раната в тила. Дясната ръка на починалия стискаше чист лист, а лявата почти докосваше пода. Лицето — забулено от разпилените по челото дълги коси, леко напомняше това на Уолтър.

Холмс се приближи до писалището.

— Куршумът е преминал — отбеляза той.

Като се доближих, забелязах втора рана на челото на убития.

— Заседнал е в рамката на прозореца — продължи приятелят ми, като посочи отворстието в прозореца до писалището.

— Я, чакайте, чакайте — изведнъж възбудено промърмори Холмс. Той се наведе над трупа, като се стараеше да гледа по траекторията на полета на куршума. — Я виж ти! — измърмори той и се намръщи.

— Кажете ми, мистър... — Холмс се обърна към Уолтър, но гласът му внезапно секна. Погледът ми проследи неговия и аз видях, че младежът бе съвсем блед, силите го напускаха и единствено стремителният скок на Холмс предотврати падането му. Приятелят ми

положи Уолтър в креслото, а аз взех от писалището бутилка уиски и излях направо в гърлото му няколко глътки от нея. Постепенно бузите на Уолтър Куинфорд поруменияха и той отвори очи.

— Моля да ме извините, но не е по силите ми да стоя тук. Ще сляза долу. О, нещастни татко! — възкликна той и залитайки, излезе от стаята.

Аз огледах кабинета. Вдясно и вляво от мен бяха разположени шкафове с книги в кожена подвързия. На писалището сред книжата, много от които се оказаха банкови сметки, имаше позлатен комплект за писане, малък сребърен поднос с кристална чашка и бутилката уиски, която свести нещастния младеж.

Холмс не беше доволен. В очите му отсъстваше оня блясък, който свидетелствуваше, че е попаднал на следа.

— Хайде да слезем долу, Уотсън, Уолтър Куинфорд ни чака — каза той.

Куинфорд млади не беше сам. Седеше в едно кресло до камината в компанията на двама джентълмени и една дама. Като ни видя, Уолтър стана и ни представи мистър Фредерик Лайтър, неговата жена Ана Лайтър и сър Джон Хърбърт.

— Господата — каза Уолтър — бяха свидетели на случилото се.

— Да, да, ние сме на вашите услуги — потвърди Хърбърт.

Вече бе сервирана закуска, но никой не се бе докоснал до нея.

— Мистър Куинфорд — помоли Холмс, — разкажете какво се е случило тук вчера.

Уолтър вече напълно се бе съвзел.

— Баща ми — започна той съвсем спокойно — бе поканил за уикенда своите съдружници мистър Лайтър и сър Хърбърт. Канеха се да направят екскурзия извън града. Нали разбирате, мистър Холмс — Уолтър опита да се усмихне, — времето не беше като да останеш в града.

След обяда обаче отношенията между съдружниците се развалиха. Разговорът незабелязано премина към работата. Трябва да ви призная, че аз не тръгнах по стъпките на баща си и нищо не разбирам, така че няма да мога точно да ви опиша подробностите на спора. — Погледът на Уолтър премина към седящите до него мъже.

— Разбирам, мистър Холмс — продължи Фредерик Лайтър, — че ви интересуват подробностите от нашата беседа.

— Говорете, моля ви, мистър Лайтър — отговори приятелят ми.

— Та така, стана дума да вложим капитала на нашата обща банка в добив на нефт в Оклахома. Сигурно ви е известно, че със сър Хърбърт сме основните съпритежатели на капитала на „Куинфорд Уест Банк“. Предложението за нас бе съвсем неочаквано, тъй като нашата банка досега не се е занимавала с подобни операции. Джон каза, че такава работа не може за пет минути да бъде решена, трябва внимателно да обмислим предложението, да направим необходимите справки и изобщо да опипаме почвата. Но Куинфорд бе непреклонен.

„Аз вече доста неща съм проучил — извика той, като все повече се разгорещаваше. — Работата очевидно е изгодна, а вие не можете да разберете това!“

Ние на свой ред се отнесохме с известно недоверие към думите му и по този начин го засегнахме. Назряваше скандал. И в този момент влезе Уолтър. Той направи опит да успокои баща си, но напразно. Сайръс заяви, че веднага ще изтегли своя капитал от нашата банка. С тези думи той излезе от стаята, като тръшна вратата. Положението бе сериозно. Ако сър Сайръс сдържеше думата си, работата ни бе спукана — нали неговият капитал съставляваше около половината актив на банката. Трябваше да обсъдим създалото се положение. След като придружих Ана до спалнята, аз слязох в гостната, а Джон също съпроводи жена си. Мигрената на Джейн се бе усилила.

Ние се качихме в моята стая. Уолтър ни успокояваше, убеждавайки ни, че баща му по характер е избухлив и утре ще му мине. Ние, като познавахме сър Сайръс, мислехме същото. Изглеждаше, че не всичко още е загубено, когато... В съседната стая се чу изстрел! Пръв се съвзе Уолтър. С вика, че са стреляли в кабинета на баща му, той изхвъркна от стаята. Миг по-късно ние стояхме на прага на кабинета на Куинфорд, но вече бе късно. През широко отворената врата видях, че Сайръс е убит с изстрел в тила. В кабинета миришеше на барут, но от раната повече кръв не течеше: Сайръс Куинфорд бе мъртъв.

В кабинета се втурнаха Ана и Джейн. Жена ми бе съвсем бледа, но — с известна гордост отбеляза Лайтър — се крепеше. Мисис Хърбърт припадна и Джон я отнесе в спалнята ѝ. С нас бе и слугата на Куинфорд — Годфри.

— Впрочем — прекъсна го Холмс — как този Годфри се оказа там?

— Съвсем случайно — намеси се на свой ред сър Хърбърт, който до момента не бе произнесъл нито една дума. — Срегнах го, когато отвеждах Джейн в спалнята. Носеше поднос с бутилка — уиски и кристална чаша. Сър Сайръс често страдаше от безсъние и понякога преди лягане вместо приспивателно изпиваше по чашка алкохол. Аз бях толкова възбуден, че също помолих за една чашка. Годфри невъзмутимо ми наля уиски, след което постави подноса на масичката, изтри чашата с кърпата, която бе праметната през рамото му, и вече се готвеше да се отправи към кабинета на сър Куинфорд, когато Джейн го спря и го помоли да ѝ донесе от кухнята лекарство срещу главоболие. Слугата мълчаливо се поклони и отвори вратата на кабинета на господаря си, а ние влязохме в спалнята на Джейн. По-късно узнах от нея, че Годфри ѝ е донесъл лекарството почти в същия момент, в който се разнесе изстрелът, и те заедно са изтичали...

— Извинете — прекъсна го Холмс, — когато слугата отвори вратата, мистър Куинфорд беше ли в кабинета си?

Хърбърт удивено го изглежда:

— Не, Сайръс го нямаше. Той обичаше вечер да се разхожда, а след подобна сцена човек както никога се нуждае от свеж въздух.

— Вие веднага ли слязохте в гостната?

— Да, веднага след като затворих вратата на спалнята. Едва не се сблъсках с Фредерик, който излизаше от стаята на жена си, и ние заедно слязохме в гостната след Уолтър.

— Кога се върна мистър Куинфорд?

— Приблизително четвърт час след като ние от гостната отидохме в моята стая — отговори Лайтър. — Аз вече ви казах, мистър Холмс, моята стая се намира в съседство с кабинета му. Ние чухме стъпките му, после вратата изскърца. И секунди след това се разнесе изстрелът.

— Колко време измина от момента на изстрела до мига, в който се оказахте на прага на кабинета?

— Две-три секунди, толкова, колкото е необходимо, за да отвори човек вратата и да измине нищожното разстояние, което отделя стаята на Фредерик от кабинета на Куинфорд.

— Та убиецът не е могъл да се скрие за това време?! — възкликнах аз.

— Вие сте напълно прав, мистър Уотсън — отговори Хърбърт. — Точно в това се заключава трудността. Когато Сайръс се върна, заключиха къщата, затвориха прозорците, а престъпникът е съумял за това нищожно време да изчезне безследно.

— Убиецът, ако той е човек, винаги оставя следи — спокойно възрази Холмс. — И нашата задача се състои в това — да ги намерим, като отделим главното от второстепенното. Една следа той вече е оставил.

— Че каква? — попита мисис Ана. Аз за пръв път чух гласа ѝ и неговата мекота и мелодичност приятно ме изненадаха. — Извинете, че ви прекъсвам, мистър Холмс, но на мен все още ми се струва, че убиецът се разхожда из къщата и ни дебне иззад всеки ъгъл.

— Не се вълнувайте. — Погледът на Холмс излъчваше спокойствие и съчувствие. Ние, без да искаме, се поддадохме на влиянието на силния характер на моя приятел.

— И така престъпникът е оставил свидетелство за присъствието си — сър Куинфорд с куршум в тила. Впрочем имате ли в къщата огнестрелно оръжие? — обърна се Холмс към Уолтър.

— Не — уверено отговори младежът. — Баща ми никога не е имал пистолет, никога не е ловувал, така че ние нямаме дори и ловна пушка.

— Боже мой! — неочаквано възкликна Фредерик Лайтър и страшно пребледня. — Боже мой, мистър Холмс!

Той скочи и буквално изхвъркна от гостната. Ние — пообъркани — побързахме след него. Лайтър изтича по стълбата и отвори вратата на стаята си. Той грабна намиращата се в ъгъла пътна чанта и изтърси съдържанието ѝ на кревата. Заедно с ризите и носните кърпички оттам изпадна блестящ черен предмет. Това бе малък револвер. Холмс го вдигна и прегледа барабана. Липсваше един патрон.

— Защо държите при себе си зареден пистолет?

Лайтър съкрушен се отпусна в креслото.

— Как да ви кажа, мистър Холмс — неуверено започна той. — Разбирам — трудно е да намеря оправдание след това, което се случи.

Преди няколко дни, точно когато трябваше да замина за тук, ми се наложи да доставя на един от нашите клиенти едра сума. В такива

случаи ние обикновено не използваме куриер, а запазвайки сделката в тайна, сами доставяме парите. Така е по-безопасно. Естествено аз взех със себе си оръжие и когато се върнах вкъщи, го пхнах в пътната си чанта. Бях забравил напълно за това, не се сетих дори и когато чух изстрела и едва след вашия въпрос си спомних за него. Разберете ме, моля ви — с отчаяние в гласа каза Фредерик, — аз не бих могъл да се възползувам от него: по време на убийството аз бях тук, в тази стая.

— За съжаление са стреляли с вашия револвер. Нали с пълен барабан сте го сложили в пътната си чанта? — Лайтър уморено кимна. — Кажете — продължи Холмс, — знаеше ли някой, че имате оръжие?

— Никой, разбира се, никой. И аз самият бях забравил.

— Работата се оказа по-сериозна, отколкото предполагах — каза Холмс, стана и бавно се упъти към вратата.

Мисис Ана се втурна към нас. Като стисна ръката на Холмс в дланите си, тя възкликна:

— Нима подозирате мъжа ми? — В погледа ѝ имаше отчаяние.

— Извинете, госпожо — поклони се мой приятел и разтвори пръстите ѝ, — мой дълг е да подозирам всички, тъй като съм извикан тук, за да разкрия тази тайна. Извинете, мадам. — И Холмс се извърна към сър Джон: — Мога ли да поговоря с вашата съпруга?

— Разбира се, мистър Холмс, щом се налага. Ще ви съпровожда.

Джейн Хърбърт се бе излегнала върху възглавниците. Тя беше бледа, но бледостта само подчертаваше красотата на големите ѝ кафяви очи, черните извити вежди и кестеняви коси, разпилени по възглавницата.

— Моля ви, седайте, джентълмени — тихо каза тя, като посочи с ръка креслата.

— Лейди Джейн, работата, както сама разбирате, е много сериозна — започна Холмс, — ето защо си позволявам да ви безпокоя. Ще разрешите ли да ви задам няколко въпроса?

— Моля — отговори тя, стараяйки се да превъзмогне слабостта си.

— Разкажете ми, моля ви, какво правихте вчера, като започнете приблизително от обяд до момента, в който чухте изстрела.

— Не ми е лесно да говоря на тази тема. Отношенията между моя съпруг и Сайръс Куинфорд започнаха да се обтягат веднага след обяда, когато те заговориха за работата. От доста резкия им спор, в

който участвуваше и мистър Лайтър, разбрах, че покойният Куинфорд е решил да ни остави без своето покровителство. Това е ужасно, мистър Холмс. Очакваше ни неизбежно разоряване. Аз така се развълнувах, че помолих Джон да ме изпрати до спалнята. Още от сутринта имах мигрена, а в момента се чувствах изключително зле, затова помолих Годфри, когото срещнах на стълбата, да ми донесе нещо против главоболие.

— Защо точно към него се обърнахте за помощ?

На лицето на жената за миг се изписа смущение.

— Ами аз просто сутринта наминах към кухнята, за да направя на съпруга си кафе. Той пие кафе, приготвено по една специална рецепта, която знам само аз. Слугата се занимаваше със закуската. Аз се оплаках от главоболие. Той ми предложи някакво прахче, от което веднага се почувствувах по-добре. Ето защо вечерта се обърнах за помощ към него и Годфри се върна с лекарството. Едва успя да влезе в стаята, когато се чу изстрелът. Ние изтичахме в коридора и... — Тя се изчерви. — Беше толкова страшно, че силите ми измениха. Дойдох на себе си чак в спалнята. До кревата ми стоеше Джон. Но, да си призная, бях като замаяна — пред очите ми беше тази ужасна гледка.

— Кажете, моля ви, мисис Хърбърт — Холмс се стараеше да говори по възможност по-меко, — като излизяхте от стаята, не забелязахте ли някой, който да бяга надолу по стълбата?

— Не знам — неуверено отговори тя. — Впрочем аз се интересувах от кабинета на сър Куинфорд, а не от стълбата. Но на стълбите бяха застанали Джон и мистър Лайтър, те не биха позволили на убиеца да избяга.

— Те също нищо не са видели — казах аз.

Джейн Хърбърт поклати глава, сякаш ни даваше да разберем, че повече с нищо не може да ни помогне. Ние се сбогувахме и слязохме по стълбата в хола. До камината седеше Уолтър и пушеше нервно пура. Като ни видя, той стана и се запъти към приятеля ми.

— Е, как е, мистър Холмс, изяснихте ли нещо? — попита той, но вместо да му отговори, Холмс с жест го покани да седне.

— Преди да кажа мнението си по този въпрос, бих желал да чуя вашето — каза той. — Какво можете да ми кажете за последните дни на сър Куинфорд? — Холмс нарочно не каза „баща ви“, за да не нарани

сина. — Може би в действията му е имало нещо особено, такова, каквото по-рано не сте забелязвали?

— Трудно е да се каже. Всичко си вървеше, общо взето, както обикновено, наистина, стори ми се, че баща ми е станал по-деен, говореше за някакви успехи във финансовите си работи — Уолтър млъкна, като въпросително гледаше Холмс.

— Баща ви не е ли получавал някакво писмо, не е ли имало някакъв случай, който рязко да промени поведението му?

— Чакайте, чакайте... — възкликна Уолтър. — Баща ми веднъж покани сър Ендрю Съндерсън, наш отдавнашен познат. Той дълго разговаря с него в кабинета си. За какво говориха не знам, но след този разговор той ми се видя по-съсредоточен, по-мълчалив от обикновено.

Очите на Холмс заблестяха.

— Как да намерил мистър Съндерсън? — оживено попита той.

— Сър Ендрю живее в съседната къща, на вратата му има голяма медна табелка. Ако искате, мога да ви заведа — с готовност откликна Уолтър.

— Не, не, благодаря, не се безпокойте — промърмори Холмс и забързано се отправи към изхода.

До съседната къща имаше повече от четвърт час път, но разходката из малката дъбова горичка, която разделяше имението на Куинфорд от къщата на Съндерсън, беше очарователна.

Най-сетне пристигнахме пред малката къщичка. Медната табелка на вратата гласеше: „Ендрю Джордж Съндерсън, ескуайър“.

Възрастна икономка ни отвори вратата. Холмс ѝ подаде визитната си картичка и скоро мистър Съндерсън излезе да ни посрещне.

Беше нисък, пълен човек, доста оплешивял, със светли приветливи очи и радушна усмивка.

— Заповядайте, влезте — здраво ни стисна ръцете той и като ни отведе в кабинета си, ни посочи креслата.

— По каква причина, многоуважаеми Шерлок Холмс, ви е потрябвал скромният служител на закона?

— Изяснявам обстоятелствата, при които е умрял сър Сайръс Куинфорд.

— Какво, Сайръс е умрял? — Ръцете на шишкото паднаха като отсечени. Той едва си пое дъх. — Не може да бъде.

— Убит е през нощта с револвер — съобщи Холмс — и аз бих ви помолил да ми разкажете за вашата последна среща с покойния.

— С покойния? Да, да, с покойния — уморено повтори Съндерсън. Той изпи чаша вода, успокои дишането си и продължи: — За последен път го видях преди десетина дни. Сайръс ме покани на обяд. Бяхме приятели с него, често надълго сме разговаряли на масата, но този път ме извика по работа. Сайръс искаше да състави някакъв заплетен документ и което е най-любопитно, не ме посвети, макар че с мен обикновено беше откровен. Разговаряхме доста дълго, но аз така и не разбрах точно какъв съвет иска от мен. Тръгнах си малко засегнат от недоверието на приятеля си.

— Бих желал да узная по-подробно за този тайнствен документ — каза Холмс.

Съндерсън свали пенснето си, избърса го с носната си кърпа, като късогледо се втренчи.

— Разберете, мистър Холмс, аз вече ви казах, че не знам съдържанието му, още повече че текстът тогава още не бе съставен — разпери ръце сър Ендрю. — Трябваше да представлява нещо като не завещание, не договор, ами обратното — документ, който опровергава съдържанието на някакъв договор или споразумение. Добих впечатление, че Сайръс е сключил сделка, чиито условия не са му допадали, и той би желал да се отърве от нея, без да плати неустойката. Ако ме бе посветил, може би щях да му помогна, но без да знам подробностите по работата, бях просто безсилен.

Ние се сбогувахме.

Всички тези безкрайни разговори не ми оставяха време да размисля и сега, завръщайки се, аз се опитах да осмисля станалото.

Честно казано, не намирах отговора на нито един от въпросите, а угриженият вид на Холмс ме въздържаше да му ги задам. Всичко стана от само себе си. Холмс запали лулата си и неочаквано ме попита:

— Приятелю, кое според вас е най-загадъчното в това престъпление? — Той се усмихваше само с крайчеца на устните си, а очите му оставаха сериозни.

Въодушевен от такова начало, аз най-сетне изказах мисълта, която ме измъчваше вече цял ден:

— Как убиецът е успял да се скрие? Имал е на разположение едва няколко секунди, а той е успял така да се скрие, че никой не го е

забелязал.

Отговорът на Холмс ме порази.

— Не, драги Уотсън, не познахте. — Той важно ме изглежда. — Работата се състои в това, че Сайръс Куинфорд е бил убит по доста странен начин. Куршумът е влязъл в тила и е излязъл от горната част на челото, до самата коса. При обикновен изстрел раната би трябвало да се намира някъде около очите или носа.

— Да не би да искате да кажете, че са стреляли от долу на горе? — учудено попитах аз.

— Отначало и аз добих впечатлението, че убиецът е бил много нисък. Но нима е бил по-нисък от седящия зад писалището Куинфорд?

— Може би са стреляли — предположих аз, — като са държали револвера до самия под.

— Искате да кажете, че престъпникът се е прокраднал до жертвата си, като е пълзял ли? — засмя се Холмс. — Не, това е съвсем невъзможно. И ето защо. Куршумът е заседнал в черчевето почти точно по линията, която съединява входното и изходното отворстие на раната. Стреляли са значи от нормална височина, просто мистър Куинфорд в този момент се е навел.

— Че какво удивително има в това? Мистър Сайръс е разглеждал някакви книжа и се е навел към писалището.

— Там е въпросът, че е нямало какво да разглежда. Нито един документ не лежи така, като да са го чели. Освен това времето за четене е било съвсем неподходящо. Всичко това ме наведе на мисълта, че Сайръс Куинфорд може би е задрямал в креслото си, и аз исках да попитам Уолтър дали баща му е имал обичая да заспива, седейки. Но после мистър Хърбърт каза, че Куинфорд е страдал от безсъние. Именно той, ако помните, е срещнал слугата на стълбата, който е носел уискито, което покойният е употребявал вместо приспивателно... — Холмс неочаквано спря, като прекъсна фразата.

— Уотсън — възкликна той, като ме хвана за ръката, — трябва да отидем при слугата на Куинфорд.

Ние почти на бегом се добрахме до Уайтхил Котидж. Вратата отвори Уолтър. Тревожният израз на лицето му се смени с удивление, когато видя зачервените ни физиономии.

— Мистър Куинфорд — припряно каза Холмс, сваляйки каскета си, — бих желал да задам няколко въпроса на вашия слуга.

— Годфри? — уточни Уолтър. — Той, както винаги, е в кухнята.

Кухнята заемаше дясната половина на долния етаж. До печката бе застанал висок човек. Когато се обърна към нас, аз видях, че е облечен в сюртук, върху който има доста зацапана престилка.

— Мистър Годфри Стоун? — осведоми се Холмс.

— На вашите услуги, сър — отговори слугата. — От мистър Уолтър ли научихте името ми?

— Мистър Куинфорд не е назовавал фамилното ви име — отговори му Холмс, — но на престилката ви е избродиран голям сив камък край морето и буквата „С“. На всеки ще му стане ясно, че камък — стоун — е вашето фамилно име.

— Умно, не ще и дума — усмихна се Годфри. — Престилката впрочем е на сестра ми, тя е готвачка тук, но тези дни замина при братовчедката, като остави на мен кухнята.

— Как се случихте в коридора точно след изстрела? — прекъсна го Холмс.

— Донесох на мисис Хърбърт прахчето, за което ме помоли, но едва тя успя да го изпие, когато в кабинета на сър Сайръс се разнесе изстрелът. Аз изтичах в коридора. След мен се втурна и мисис Хърбърт. Видът на убития й действава толкова силно, че тя припадна и сър Джон трябваше да я отнесе обратно в спалнята.

— Кажете — попита Холмс, — кой пръв стигна до вратата на кабинета на сър Сайръс?

— Не бих могъл точно да ви кажа, мислите ми бяха съвсем другаде. Отначало погледнах в кабинета, после се обърнах и видях всички обитатели на къщата. Изглежда, никой не се решаваше пръв да влезе в тази страшна стая. Пръв се опомни Уолтър. Той с вик се втурна към баща си, но вече бе късно, сър Сайръс бе умрял. Аз исках да съобща на полицията, но мистър Лайтър ме спря. После всички се събраха в гостната. След дълги колебания мистър Уолтър реши да изпрати телеграма до вас, мистър Холмс. Ние много сме слушали за вас и доколкото разбрах, джентълмените не желяеха да въвличат полицията в тази работа.

— Ясно — усмихна се Холмс. — Благодаря ви.

— Винаги на вашите услуги — повтори Стоун.

Влязохме в хола.

Забелязах, че лицето на моя приятел се проясни, в очите му се появи огън, който свидетелствуваше, че той вече е на път да реши загадката. Но неочаквано изразът му коренно се промени, върнаха се загрижеността, устните му се присвиха, цялото му лице говореше за горчивината на понесеното поражение: приятелят ми видя Уолтър Куинфорд. Младежът нетърпеливо се приближи към нас.

— Мистър Холмс — попита той с цялата твърдост, на която беше способен, — кой е виновен за онова, което се случи с баща ми? — Широко отворените очи на Уолтър ни гледаха с молба и надежда.

— Уви, мистър Куинфорд, загадката се оказа не по силите ми. Аз съм безпомощен — направих всичко, което можах, но тайната на убийството си остава нерешима за мен.

— Но какво да правя сега? — По бузите на Уолтър се стичаха сълзи.

— Може би полицията ще успее да открие нови улики в това дело — продължи приятелят ми, — ето защо аз ви моля да изпратите телеграма в Скотланд Ярд до инспектор Лестрейд с молба да пристигне тук.

— Щом вие се оказахте безсилен, какво могат да постигнат детективите от полицията? — примоли се Уолтър Куинфорд.

— Рано или късно ще ви се наложи да им съобщите за случилото се — твърдо каза Холмс — и аз настоявам това да стане сега.

— Ще отнеме много време.

„Ами затова и ви пращам“ — говореха очите на Холмс, но устните му си останаха стиснати.

Младежът стана и с несигурна стъпка се отправи към изхода. Когато вратата се затвори зад него, приятелят ми стана предишният — енергичен, деен.

— Холмс, нима вие наистина не можете да откриете престъпника? — не се сдържах да го попитам аз.

— Не, как пък ви хрумна, просто това бе малка хитрост — усмихна се Холмс, но лицето му си остана леко тъжно.

— Трябва да побързаме — продължи той. — До завръщането на Уолтър трябва доста неща да свършим. Впрочем, Уотсън, не сте ли виждали сър Хърбърт и мистър Лайтър?

— Според мек, драги Холмс, те все още се разхождат в горичката — отговорих аз. — Нали ги срещнахме, когато се връщахме от мистър

Съндерсън?

— Нима? А аз така и не забелязах. И нищо чудно, като се има предвид колко бързахме да се върнем.

Холмс излезе от къщата. Аз тръгнах след него по пътеката, която водеше към дъбовата горичка.

В лъчите на залязващото слънце горичката изглеждаше особено красива — с онази болезнена есенна красота, която винаги ме кара да чувствавам неопределена тревога.

— Добър вечер, господа — тихо каза Холмс на Лайтър и Хърбърт. Те бавно се разхождаха по алеята. — Бих желал да поговоря с вас.

— Ама, разбира се, мистър Холмс — с готовност поде Лайтър. — От вчерашния ден ние просто не сме на себе си.

Холмс явно се стараеше да не се показва пред двете дами, които седяха в беседката, близо до алеята. За късмет листакът като стена ни отделяше от леката постройка.

— Как да ви кажа, джентълмени, разговорът, който ни предстои, няма да е лек нито за мен, нито за вас, ето защо не искам на него да присъствуват дамите.

— Не, мистър Холмс — възрази Лайтър с неочаквано негодувание. — Всичко, което ще ни кажете, ще го кажете пред свидетели. Какво ще си помислят Ана и Джейн по време на разговора ни? Че обвинението в убийство е паднало върху нас ли? — Лайтър се обърна към Хърбърт. — Вие какво мислите, Джон?

— Съвестта ми е чиста — отговори той, — няма от какво да се страхувам. Каквото и да ни каже мистър Холмс, аз в тази история не съм замесен.

В очите на Холмс проблясна заплаха и моментално изчезна: дамите се приближиха към нас. Очевидно те бяха дочули разговора ни.

— Какво се е случило, Джон? — попита лейди Хърбърт.

— Успокой се, мила — ласкаво отговори сър Джон. — Мистър Холмс иска само да ни обясни нещата.

— Вие вече всичко знаете, така ли? — попита мисис Лайтър, гледайки Холмс. — Ако е така, то не напразно казват за вас, че сте най-добрият детектив в света.

— Е какво пък. — На устните на Холмс се появи усмивка. — Явно всички искат да чуят разказа ми, ето защо ви моля да отидем в

гостната.

До Уайтхил Котидж стигнахме в пълно мълчание. Усетих, че поведението на Холмс е предизвикало някакво недоверие към него. Впрочем и на мен през последните часове ми изглеждаше, меко казано, странно, но познавайки приятеля си, разбирах, че е подчинено на някаква вътрешна логика и служи на цел, която засега ми е неизвестна. Мисълта, че Холмс сега ще внесе ред в нещата, внушаваше надежда, но не премахваше вътрешната ми тревога.

След пет минути влязохме в гостната.

— Мистър Холмс — попита Хърбърт, — а къде е Уолтър Куинфорд?

— Замина да изпрати телеграма до Скотланд Ярд.

— До Скотланд Ярд ли? — възкликва Лайтър. — А вие сигурен ли сте, че сте на прав път?

— Ще ви оставя вие сам да отсъдите — сухо отрязва Холмс, — щом като завърша разказа си.

Лайтър внезапно омекна.

— Извинете, за бога, глупостта ми. Но нервите ми са напрегнати до такава степен, че абсолютно всичко ме кара да избухвам. Продължавайте, моля ви.

Холмс не принудено се облегна на креслото.

— И така, господа. — Той изпусна облаче дим от лулата си. — Кое от пръв поглед е най-загадъчното в това убийство? — Холмс повтори въпроса, който вече ми зададе днес, и сам отговори с моите думи.

— Това, разбира се, че убиецът е успял да се скрие за съвсем кратко време, и то така, че никой не го е забелязал.

— Ами това е напълно невъзможно — измърмори Хърбърт.

— Точно така — напълно невъзможно — поде Холмс, очите му заблестяха. — Напълно невъзможно, но в онзи смисъл, който влагаме в думата „да се скрия“. Когато казваме така, имаме предвид нещо подобно на „да избягаш и да се скриеш“. Този път обаче убиецът не е имало нужда да се крие. По-скоро обратното...

— Как така обратното? — попита поразен Лайтър.

— Не да изчезне — невъзмутимо продължи Холмс, — а навреме да се появи на мястото на убийството, но вече заедно с другите. Само в такъв случай той би бил вън от всякакво подозрение.

— Какво имате предвид? — възкликна Хърбърт и аз за пръв път видях вълнение на инак невъзмутимото му лице.

— Имам предвид, че престъпникът е бил някой от седящите тук. — И в този момент, без да обръща внимание на широко отворените от удивление очи на сър Джон, Холмс се извърна към мисис Лайтър.

— Не бихте ли ми помогнали с името на убиеца?

— Не — бавно каза тя, изразът на лицето ѝ се промени, — аз не видях никого.

— Не бихте и могли да видите някого, тъй като това сте били вие самата.

— Как си позволявате?! — не издържа и се разкрещя Лайтър. Лицето му почервения, юмруците му се свиха и той имаше вид, като че ли ей сега ще се нахвърли върху Холмс. — Няма да позволя да оскърбявате жена ми!

Но нещо в погледа на Ана го задържа.

— Недей, Фредерик — едва чуто каза тя. — Това е истина, аз го убих.

Лайтър с трепереща ръка си наля вода от гарафата.

— Но как вие... как вие успяхте?... — с мъка произнесе Фредерик Лайтър.

— Подозрението падна върху жена ви веднага, след като ми разказахте обстоятелствата около убийството — продължи Холмс. — Всеки от седящите тук освен мисис Лайтър е имал свидетели, че се е намирал извън кабинета на Куинфорд по време на изстрела. Отначало точно това ми се видя подозрително. През ума ми даже мина мисълта за заговор срещу мистър Сайръс. Но вашата невинност, мистър Лайтър, потвърди револверът ви. Ако имахте нещо общо с престъплението, вие нямаше да ми кажете за него. Невинността на Годфри Стоун за мен беше под всякакво съмнение. Оставаше само един човек, когото мога да подозирам — мисис Лайтър. И колкото и тежко бе да смятам вашата жена за престъпник, най-лошите ми подозрения се потвърдиха, когато стана ясно, че са стреляли по сър Куинфорд с вашия револвер.

— Мистър Холмс — каза Лайтър, без да вдига глава, — никой не знаеше, че съм го взел със себе си.

— Правилно — откликна приятелят ми, — никой. И вие самият сте забравили за него. Но жена ви, опаковайки куфарите, несъмнено е

открила револвера и като знае, че вие често носите оръжие, не е обърнала особено внимание. Едва по-късно тя си е спомнила за него. След като вие сте я отвели в спалнята и отново сте слезли в гостната, мисис Ана е влязла в стаята ви, взела е револвера от пътната чанта и се е върнала. Скоро тя е чула как вие заедно с Джон и Уолтър сте се качили във вашата стая да продължите разговора, започнат в гостната. По-късно Сайръс е влязъл в кабинета. Като е почакала още малко, мисис Лайтър е излязла от стаята и разтваряйки вратата на кабинета, е стреляла в тила на седящия в креслото Куинфорд. А да се притисне до стената между вратата на собствената си спалня и стаята на съпруга си е било работа за миг. Мисис Ана е пресметнала всичко много точно. Стаята на мистър Лайтър се намира вдясно от кабинета, а спалнята ѝ се намира още по-надясно. Отворената врата на кабинета е скривала Ана от стаите отляво, ето защо притичалите в коридора мисис Хърбърт и Годфри Стоун не са я забелязали. Когато в коридора са се оказали Фредерик, Джон и Уолтър, отворената врата на стаята на мистър Лайтър я е скрила от погледите им. Междувременно мисис Лайтър е захвърлила вече ненужния ѝ, компрометиращ я револвер на кревата и се е престорила, че току-що излиза от собствената си спалня, като само за миг закъснява след другите. През деня тя спокойно е върнала револвера на мястото му, като е забравила само едно — да сложи нов патрон в барабана.

Погледите ни се устремиха към мисис Лайтър. Тя седеше в креслото с побледняло лице.

— Ана — чу се изведнъж глас, който едва напомняше гласа на съпруга ѝ, — Ана, защо, защо го направи?

Мисис Лайтър неочаквано се преобрази. Кръвта нахлу в лицето ѝ, бузите ѝ пламнаха. Тя стана. Пред нас застана не сломена от откритата се истина престъпница, а жена, решила се на отчаяна стъпка и прекрасна в решителността си.

— Фредерик, а ти знаеш ли кой бе Сайръс Куинфорд? Не, не онзи Куинфорд, който бе твоят съдружник и ни запозна на един от приемите в Уайтхол. Ти никога не си виждал истинския му лик — на мошеник и лицемер. Навремето аз, наивно момиче, се влюбих в него заради ума му, смелостта, с която оправяше делата си. После разбрах, че той има само една страст: парите. Тя го изпълваше все повече и повече, парите погубиха душата му. Аз до ден днешен благодаря на

бога, че между мен и Куинфорд нямаше нищо — само няколко писма, които имах непредпазливостта да му напиша. Омъжих се за тебе, Фредерик, надявайки се, че всичко ще се забрави, но сбърках. Куинфорд не ми прости. Отначало той искаше само да те напусна, но когато разбра, че това няма да стане, започна да ме заплашва... Неведнъж съм получавала писма от него, в които той настоява да ти повлияя за определена сделка, която вашата банка искаше да сключи. Разбрах, че това е капан. Стига само да се хванех на въдицата му и ние щяхме да бъдем разорени, а този негодник ми пишеше, че ако сделката не бъде сключена по твоя вина, писмата ми веднага ще ти бъдат изпратени. Като знаех твоята ревност, разбрах, че това означава сигурен развод, и сърцето ми се късаше. Тук, в Уайтхил Котидж, ми стана съвсем ясно, че скандалът е неизбежен. Боже мой, какво преживях, докато се прокрадвах по коридора, криех се зад вратата! Само какво ми костваше този изстрел! — При тези думи Ана падна в креслото.

— Скъпа, защо не ми разказа за всичко това? — възкликна Фредерик и падна на колене пред нея. Ана го прегърна. В очите им имаше сълзи.

— Успокойте се, мисис Лайтър — каза моят приятел, — вие не сте извършили убийство.

— Имате предвид моралната страна ля? — с надежда попита Фредерик.

— Не, юридическата — бавно отговори Холмс.

Думите му бяха последвани от пълна тишина.

Разбрах, че главното тепърва започва. Мисис Лайтър повдигна насълзените си очи към Холмс и прошепна:

— Нима моят изстрел не е убил Куинфорд?

— Не — повтори Холмс, — раната, която сте нанесли, е била смъртоносна, но ако сте имали време да се приближите, щяхте да видите, че сте закъснели.

— Нима искате да кажете, че?...

— Да, мисис Лайтър — прекъсна я Холмс. — Сайръс Куинфорд е бил вече мъртъв, когато сте стреляли в него.

— Че кой го е застрелял? — попитах аз.

— Не е бил застрелян — отвърна приятелят ми. — Сайръс Куинфорд е бил отровен.

— Но това е невъзможно. От влизането му в стаята до изстрела са изминали не повече от пет минути.

— И това е било напълно достатъчно — бавно продължи Холмс. — Всяка вечер Куинфорд е вземал своето странно приспивателно. Но този път то го е приспало завинаги. Уискито на Куинфорд е било отровено.

— Не може да бъде! — възкликна Хърбърт. — Та нали знаете, че аз пих от уискито, което Годфри носеше за него.

— Холмс — намесих се аз, — когато Уолтър изгуби съзнание, ние му дадохме от същото това уиски, а то не само че не го уби, ами точно обратното — свести го.

— Несъмнено тук съществува противоречие — отговори Холмс — и аз дълго време си блъсках главата над него. Спомнете си, Уотсън, разговора ни за най-странното в тази история. Моят отговор на собствения ми въпрос, струва ми се, ви удиви.

— Да си призная, изумиха ме думите за неестествената поза на Куинфорд.

— Съвършено вярно. Той се е бил навел толкова ниско, че главата му почти е докосвала писалището. Както изяснихме, той не е могъл да задреме и не е страдал от късогледство. Аз дълго търсих обяснението на тази безсмислица — продължи Холмс, — но не можах да открия нищо друго, освен едно: в този момент Куинфорд е бил вече мъртъв. И главата му безжизнено е паднала на писалището. Отровили са го, разбира се, тъй като по тялото му освен раната от револверния изстрел следи от насилие нямаше. Догадката ми се потвърждаваше от още някои други подробности. Чуйте ги. Когато пристигнахме, Куинфорд бе мъртъв вече 11 часа. При подобна жегата тялото му неминуемо щеше да започне да се разлага. Но никой не усети никаква миризма, нали? А някои отрови действуват балсамиращо. Освен това от раната бе изтекла съвсем малко кръв, не толкова, колкото е нормално. Това също ми подсказа: когато са стреляли в Куинфорд, той вече е бил мъртъв. Аз веднага се сетих за бутилката уиски на писалището и започнах да прехвърлям в ума си всичко, което бе свързано с нея: вие давате уиски на припадналия Уолтър, сър Хърбърт изпива чаша, налята му от слугата. И нищо не се получаваше — алкохолът в бутилката не бе отровен нито преди убийството, нито след него. Оставаше едно: отровата е била в чашата. Отново противоречие:

сър Джон бе пил от нея преди смъртта на Куинфорд и бе останал невредим. Това впрочем сваляше подозрението от Годфри Стоун. Ако той искаше да сипе отрова в уискито на господаря си, щеше да го направи още в кухнята, а не в кабинета.

— Ами кой тогава е сложил отрова в чашата на Куинфорд? — попита Джейн.

— Вие, мисис Хърбърт.

От думите на Холмс гърлото ми пресъхна. Гледах седящата до мен жена и се удивявах на самообладанието ѝ. Мисис Хърбърт почти не промени израза си, само леко побледня и така силно стисна лакътя на мъжа си, че пръстите ѝ побеляха.

— Не, не — с болка извика сър Хърбърт, — нима и мен ще ме постигне участта на бедния Фредерик.

— Моля те, Джон, успокой се. Моля те, ела на себе си — каза Джейн, като гледаше мъжа си право в очите.

— Аз го извърших — произнесе тя с удивително твърд глас — и не се разкайвам. Куинфорд заслужи смъртта си, макар и само заради това, че измъчваше нещастната Ана — тя със съчувствие изгледа мисис Лайтър, която бе вперила в нея широко отворените си очи. — Моята история е друга, но все пак прилича на разказа на Ана.

За разлика от нея, аристократка по рождение, аз съм от обикновено семейство. Започнах като секретарка в „Куинфорд Уест Банк“. Тогава Куинфорд ме и забеляза. Той ме въведе в обществото и скоро ние с Джон се обикнахме. Куинфорд не пречеше на брака ни, той смяташе, че аз ще се превърна в оръдие в ръцете му. Той отдавна замисляше планове да разори съдружниците си. Куинфорд искаше от мен да пробутам някакви документи за добива на нефт в Америка на Джон. Чрез своите стари познати от банката разбрах, че документите са фалшиви, специално изфабрикувани за мъжа ми и Фредерик Лайтър така, че ние да вложим пари в предприятие, което предварително е обречено на провал. Отказах да направя това. Тогава получих покана от Куинфорд — съставена така, че не можех да не я приема. Куинфорд ме заведе в архива си и ми показа цяла картотека от секретни досиета, направена от агентите му за всички сътрудници. Тук имаше документи и против нас двамата с Джон. Разбрах: ако бъде дадена гласност на тези книжа, ние ще бъдем унищожени. Куинфорд бе успял да сключи няколко незаконни сделки, като вместо своето име бе поставил това на

Джон. Беше ми казал, че ми дава време за размисъл до идването ни тук. Но аз веднага взех решение — нямах друг изход. Донесох отровата, но до последната минута се надявах съвестта му да заговори. Надявах се, че той няма да се реши да даде гласност на фалшивите, компрометиращи ни документи, ще се уплаши от скандала. От речта му в гостната ми стана ясно, че надеждите ми са напразни. Куинфорд бе решил да изтегли капитала си от банката и да ни разори. Да чакам повече не можех.

Сутринта отидох в кухнята, за да направя кафе на Джон и между другото се оплаках на слугата от главоболие, като знаех, че той има лекарство. Постъпих така, за да не предизвикат следващите ми действия подозрение.

След разговора в гостната се престорих на болна и помолих Джон да ме изпрати до спалнята. Планът ми се основаваше на това, че Куинфорд всяка вечер се разхожда в горичката, след което пие по малко уиски.

Нещата се подреждаха добре. По пътя срещнахме Годфри Стоун с бутилка уиски на подноса. Джон бе толкова развълнуван, че помоли даже да му наляят. Това също подходеше на плановете ми — по-късно всички ще мислят, че в чашата не е имало отрова. Помолих Годфри да ми донесе лекарството, като се надявах, че ще успея да свърша всичко до идването му и да го задържа в стаята, докато не открият смъртта на Куинфорд. След като Джон и Фредерик слязоха по стълбата, аз излязох в коридора. Да поставя отровата в чашата с уиски бе работа за един миг. Не мина и минута и аз се прибрах. После мъжете се върнаха и накрая в кабинета влезе Куинфорд. Точно тогава почука Годфри. Отворих му и сигурно не съм могла да потисна вълнението си, тъй като той ми хвърли поглед и ме посъветва след завръщането в Лондон да се обърна към лекар. Разсеяно му благодарих и вече исках да взема лекарството, когато се разнесе изстрелът в кабинета. Ужасена, аз изтичах в коридора и видях окървавения Куинфорд. Това вече бе свръх силите ми. Загубих съзнание.

Не спях цялата нощ, обмислях създалото се положение, но нищо не можех да разбера. Свърших, скоро ще дойде полицията и аз съм готова да понеса наказанието.

Холмс мълчаливо се приближи до Джейн.

— Полицията ли?! — възкликна той. — Тя няма работа тук. Правосъдието вече е раздадено.

Отговориха му четири чифта благодарни очи. Аз изцяло бях на страната на Холмс и отново се възхитих на благородството на моя приятел. Главната цел в живота му бе не разобличаването на престъпниците, а възтържествуването на справедливостта.

Холмс неочаквано стана мрачен и загрижено каза:

— И все пак тук скоро ще пристигне полицията. Необходимо е Лестрейд да не успее да се докопа до истината. Действително, като познавам тромавия му ум, това направо не е за вярване, но все пак някои неща не бива да му предоставяме. Мистър Лайтър, моля ви, подарете ми пистолета си за спомен от нашата среща.

— С радост, мистър Холмс, с огромна радост ще се отърва от този проклет предмет — той протегна револвера на моя приятел.

— Ами Уолтър? — в очите на Ана се промъкна тревога.

— Нека мисли, че аз не успях да се справя с тази задача — отговори Холмс.

— И той няма да научи истината за своя баща?

— Това зависи от вас, господа. Ако вие му разкажете всичко — това си е ваша работа. Аз бих предпочел да остана в сянка и да си замина преди идването на Уолтър. Побързайте, Уотсън — обърна се Холмс към мен, — и ние ще успеем да хванем вечерния влак за Лондон.

— Какво се иска от мен, приятелю? — с готовност попитах аз.

— Да отидете до Съндерсън и да го помолите да пригответи кабриолет. Заминаваме.

Не мина и половин час и аз се върнах с двуколката на Съндерсън.

В Уайтхил Котидж всичко бе готово за нашето заминаване. На прага на къщата Холмс се сбогува със съпрузите. Лайтър здраво стисна ръцете ни.

— Извинете, мистър Холмс. Аз просто не мога да намеря думи, за да ви благодаря, и съм готов да ви направя каквато услуга пожелаете.

— Няма нужда, моля ви — трогнат отговори приятелят ми. — Моята награда — това е самата работа.

Той вече искаше да седне в кабриолета, когато Джейн му поднесе една яркочервена роза, и мога да се закълна — ръката на моя приятел

трепна, когато я вземаше.

— За пръв път — отбеляза той — престъпник, когото разобличавам, ми подарява цвета.

— Вие сте заслужили повече, приятелю — отговорил му аз. Не ми се искаше да откъсвам Холмс от приятните мисли, но любопитството ми надделя и аз попитах: — Кажете ми. Холмс какво правехте, докато аз се занимавах с кабриолета?

— Какво правех ли? — повтори въпроса ми моят приятел, като пълнеше лулата — Заличавах следите и давах наставления на останалите как да действуват след появата на Лестрейд. Аз извадих куршума от черчевето и преместих мастилницата така, че отвърстието да не се вижда. Нека Скотланд Ярд търси престъпник, който стреля без куршуми и за миг само се изхитря да изчезне от заключена къща!

— Приятелю — казах аз, — вие постъпихте като истински джентълмен, като спестихте на Уолтър нашия разговор. Но откъде разбрахте, че ако бе останал, той щеше да стане свидетел на позора на покойния си баща?

— Ами това е съвсем просто, драги Уотсън. Помните ли беседата ни с Ендрю Съндерсън?

— Да, той спомена за някакъв странен документ, който Куинфорд е искал да състави заедно с него, без да му открива съдържанието му.

— Точно така — махна Холмс с лулата си. — С този документ Сайръс е искал да засвидетелствува, че напуска „Куинфорд Уест Банк“, като оставя съдружниците си на границата на разорението. Разбрах, че работата е съмнителна. Ето защо и реших, че Уолтър, когото смятам за честен човек, не бива да присъствува на нашия разговор. Нека си остане с убеждението, че е син на порядъчен човек.

Холмс дръпна дълбоко от лулата, изпусна кълбо дим и погледна през прозореца. Навлизахме в Лондон.

На следващия ден по време на закуската аз отново получих бележка от него. С любопитство разгърнах листа и прочетох: „Хвърлете поглед на днешните вестници“.

Аз разгърнах „Морнинг поуст“. Едрото заглавие на първата колона веднага привлече погледа ми: „Трагедията в Уайтхил Котидж. Безславна поражение на Шерлок Холмс. Великият детектив е

безсилен. Разследването се провежда от знаменития специалист от Скотланд Ярд. Търсят престъпника из цялата страна.“

„Вярна си е римската поговорка: «Благото на обществото е най-висш закон»“ — помислих аз и захвърлих вестника в кошчето за боклук.

ПЕЧАЛБАТА

Часовникът в кабинета на писателя показваше 14 часа и 34 минути. Конан Дойл допушваше лулата си и с ирония си спомняше за забавния безумец, който го бе напуснал преди почти десет минути. На бюрото му лежеше разписката. Конак Дойл вече се канеше да тръсне върху ѝ пепел от лулата, когато прислужницата неочаквано обяви „Имате колет, сър“ — и на прага застана момче с пакет. Конан Дойл му даде пенс и огледа пратката. На амбалажната хартия с почерка на Изобретателя бе написано: „Моите доказателства“.

Писателят с любопитство разтвори колета. В него имаше писмо, книга и... Той с удивление въртеше в ръцете си статуетката, направена от неизвестен материал. По вид приличаше на златна, но бе значително по-лека. Статуетката представляваше фигурка на Шерлок Холмс. Конан Дойл с удоволствие забеляза, че точно такъв си е представял своя герой: с орлов профил, лула, шлифер и вечния каскет. На пиедестала бе гравирано: „На А. К. Дойл. Победител в световния конкурс за най-добър разказ за Шерлок Холмс, посветен на 125-ата годишнина от рождението на неговия създател. 22.V.1984“.

Изуменият писател постави статуетката на бюрото и отвори писмото.

„Уважаеми господине — пишеше Изобретателя, — надявам се, че представените от мен доказателства ще ви учудят. Вие вече сигурно сте разгледали статуетката и разбирате, че не е фалшификат, тъй като във Вашето време още не е съществувал материалът, от който тя е направена. Впрочем тя е отлята по рисунките на Вашия приятел Сидни Паджет. Що се отнася до мен, то аз изобретих машина на времето и току-що се върнах от бъдещето за пореден път. Там помнят и обичат Вашия герой. Даже и мен, голям почитател на Холмс, ме порази вниманието, с

което се отнасят към него. През 1914 година в лондонския хотел «Метропол» ще бъде даден обяд в чест на стогодишнината от раждането на Едгар Алън По. Председател на този обяд ще бъдете Вие, сър Артър, като признат майстор на криминалния роман. Към 1975 година за Холмс ще бъдат снети около 130 филма и поставени 20 театрални пиеси, десетки книги ще бъдат посветени не само на Вас, но и на Вашия герой. Писателят Джон Диксън Кар и Вашият син Адриан ще издадат през 1954 година поредния сборник разкази за Шерлок Холмс под името «Подвизите на Шерлок Холмс». През 1975 година нашият съотечественик Николас Майър ще издаде повест за легендарния детектив. Тя ще се нарича «Седемпроцентов разтвор» и ще се превърне в бестселър, ще получи «Сребърният кинжал» — първата награда на Асоциацията на английските писатели на криминални романи. Холмс ще престане да бъде само Ваш, ще стане всеобщо достояние. Педантични изследователи със забележителна упоритост стъпка по стъпка «ще възстановят» живота на Холмс, като използват Вашия дедуктивен метод. Ще открият такива «факти» за него, за които и вие самият не подозирате. Къщата на Бейкър стрийт 221 Б ще бъде разрушена, а на Нортъмбърланд стрийт, близо до Скотланд Ярд, ще бъде създаден музей, но, уви, не Ваш, а на Вашия герой. Още ли не съм Ви убедил? Тогава ще Ви откроя една малка тайна: научих, че през 1984 година Международното дружество на писателите на криминални романи замисля конкурс за най-добър разказ за Шерлок Холмс. И си помислих: а защо самият Конан Дойл да не вземе участие в него. Останалото Ви е известно. Повече нищо няма да Ви обяснявам. Просто Ви изпращам книгата, която моят приятел и Ваш съотечественик Хърбърт Уелс написа за моите приключения. Както разбрахте, аз също съм литературен герой, а това е залог за безсмъртие!

Оставам Ваш покорен слуга —
Изобретателя

П. П. За конкурса аз използвах псевдонима «Алан Крис Дойл» и запазих Вашите инициали. Вие победихте и можете да бъдете уверен: и след 125 години от рождението Ви — през 1984 година — Вие ще си останете крал на криминалния роман. Колко жалко, че не бива да покажете своята награда — тази статуетка — на своите съвременници, без да рискувате да се прославите като безумец.“

Конан Дойл постави настрани писмото, изумено поклати глава и взе в ръце книгата. Казваше се: „Машината на времето“. След като бегло я прегледа, писателят се усмихна и каза:

— Обещанията трябва да се изпълняват. Да живее Шерлок Холмс!

След два месеца в списание „Стренд“ се появи първата част на „Баскервилското куче“.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 1-6/1986 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.